

Ulkoasiainministeriö
Hallintojohtaja Ari Rouhe

17.10.2017

Yleistä

Ulkoasiainministeriö pitää hallituksen esitystä hyvin perusteltuna ja sen toteuttamista tärkeänä. Ehdotettu lainsäädäntö täydentää ja selkiyttää ulkomaansidonnaisuuksiin liittyvää sääntelyä ja poistaa nykytilassa todettuja puutteita. Ulkoasiainministeriö on uudistushankkeen alusta asti korostanut tarvetta ulkomaansidonnaisuuksista johtuvien kysymysten kokonaisvaltaiseen tarkasteluun. Tältä kannalta on ollut tarpeellista ulottaa tarkastelu virkamieslain ja kansalaisuusvaatimusten lisäksi turvallisuusselvitys menettelyyn.

Esityksessä ehdotetaan virkamieslakiin otettavaksi nimenomainen säännös siitä, että nimitysharkinnassa on varmistuttava virkaan valittavan henkilön nuhteettomuudesta ja siitä, ettei hänellä ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka voisivat vaarantaa virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen hoitamisen. Turvallisuusselvityslakia muutettaisiin siten, että henkilön luotettavuuden ja painostuksesta vapaan ja riippumattoman tehtävien hoidon varmistamiseksi voidaan selvittää hänen ulkomaansidonnaisuuksiaan nykyistä laajemmin.

Ulkoasiainministeriö katsoo, että esitetyillä muutoksilla parannettaisiin viranomaisten mahdollisuuksia ennakolta torjua ulkomaansidonnaisuuksista mahdollisesti aiheutuvia uhkia kuten painostusalttiutta ja eturistiriitoja. Ulkoasiainministeriö pitää ulkomaansidonnaisuuksien selvittämistä turvallisuusselvityslain kehikossa kannatettavana, sillä turvallisuusselvityslaki mahdollistaa kategorisen lähestymistavan sijasta tapauskohtaisen ja kokonaisvaltaisen harkinnan, jossa huomio voidaan kiinnittää sellaisiin ulkomaansidonnaisuuksiin, joista voisi aiheutua ongelmia. Turvallisuusselvityslaisissa tarkastelua ei ole rajoitettu pelkästään henkilön kansalaisuuksiin, vaan ulkomaansidonnaisuuksia voidaan tarkastella laajemmin.

Lisäksi turvallisuusselvityslain kehikossa ulkomaansidonnaisuuksien tarkastelu ei koske pelkästään virkanimityksiä, vaan sitä voidaan hyödyntää myös työsuhteisen henkilöstön rekrytoinnissa sekä viranomaisen hankinnoissa ja toimeksiantotilanteissa, joissa yrityksen työntekijöille on tarkoitus luovuttaa korkealle luokiteltua viranomaisen tietoa.

Virkamieslaki

Virkaan nimitettävän nuhteettomuus, riippumattomuus ja luotettavuus (uusi 8 c §:n 1 momentti)

Ehdotuksen mukaan viranomaisen on nimitysharkinnassa varmistettava, että nimitettävä henkilö on nuhteeton, ettei hänellä ole virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaista hoitoa vaarantavia sidonnaisuuksia ja että hänellä on muissakin suhteissa edellytykset hoitaa tehtävänsä riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti. Ulkoasiainministeriö pitää säännöksen lisäämistä lakiin tarpeellisenä sääntelyn selkeyden vuoksi ja tulkintaongelmien välttämiseksi.

Turvallisuusselvityslaki

Ulkomaansidonnaisuuksien selvittäminen (uusi 25 §:n 3 momentti, 27 §:n 1 momentin uusi 4 kohta)

Turvallisuusselvityslakia esitetään muutettavaksi niin, että ulkomaansidonnaisuuksien selvittäminen tulisi säännönmukaisesti osaksi laajaa henkilöturvallisuusselvitystä. Perusmuotoisessa turvallisuusselvityksessä ulkomaansidonnaisuudet voitaisiin selvittää, jos henkilö hoitaa tehtävää, jossa henkilö saa oikeuden muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaustasoihin II-III kuuluvia asiakirjoja.

Sama koskee tehtäviä, joissa henkilö voisi salassa pidettäviä tietoja paljastamalla tai muulla lainvastaisella teolla merkittävällä tavalla vaarantaa valtion turvallisuutta, maanpuolustusta, kansainvälisiä suhteita, poikkeusoloihin varautumista, väestönsuojelua tai yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja taikka mainittujen etujen suojaamiseksi toteutettuja turvallisuusjärjestelyjä. Ulkomaansidonnaisuudet voitaisiin selvittää myös silloin, jos selvitys tarvitaan kansainvälisen tietoturvallisuusvelvoitteen toteuttamista varten. Edelleen ulkomaansidonnaisuudet voitaisiin ehdotetun 3 momentin mukaan selvittää osana perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä selvityksen kohteen suostumuksella myös silloin, kun toimivaltainen viranomais katsoo sen olevan tarpeen selvitystä laadittaessa esille tulleiden tietojen ja selvityksen kohteena olevan tehtävän kannalta.

Ulkomaansidonnaisuuksien tarkastelu esitetyssä laajuudessa on perusteltua ja kattaa ulkoasiainhallinnon tarpeet. Esitetty ulkomaansidonnaisuuksien tarkastelu turvallisuusselvityksen osana olisi myös sopusoinnussa Suomea sitovien kansainvälisten tietoturvallisuusvelvoitteiden kanssa.

Lisäksi uudistus olisi sopusoinnussa myös vuoden 2015 turvallisuusselvityslain kokonaisuudistuksen tavoitteiden kanssa, jolloin eräänä tavoitteena oli yhtenäistää Suomen turvallisuusselvitysmenettelyjä kansainvälisten käytäntöjen kanssa. Uudistuksen johdosta turvallisuusselvitysmenettelyn painopiste siirtyisi rikoskeskeisestä nuhteettomuuden selvittämisestä kohti kansainvälistä käytäntöä, johon kuuluu henkilön riippumattomuuden ja luotettavuuden selvittäminen laajemmin. Kansainvälisten tietoturvallisuusvelvoitteiden toteuttamisen kannalta ulkoasiainministeriö pitää tärkeänä, että ulkomaansidonnaisuudet selvitetään säännönmukaisesti laadittaessa turvallisuusselvitystä henkilöturvallisuustodistuksen myöntämistä varten.

Tietojen antaminen ulkomaansidonnaisuuksista (uusi 3 §:n 1 momentin 9 a kohta ja muutettu 28 § ja uusi 28 a §)

Turvallisuusselvityksen kohde veloitettaisiin antamaan henkilötietolomakkeella tiedot ulkomaansidonnaisuuksistaan. Tällaisia tietoja olisivat muun muassa tiedot selvityksen kohteen sidonnaisuuksista toiseen valtioon ja sen kansalaisiin ja yhteisöihin, kuten nykyistä ja aikaisemmista kansalaisuuksista sekä toimimisesta toisen valtion palveluksessa, samoin kuin läheisistään, jotka ovat toisen valtion kansalaisia. Ilmoitusvelvollisuus koskisi myös tilannetta, jossa henkilön ilmoittamat tiedot ovat muuttuneet.

Ulkoasiainministeriö pitää kannatettavana, että turvallisuusselvityksen kohteena olevan henkilön velvollisuudesta ilmoittaa ulkomaansidonnaisuuksistaan säädetään selvästi. On niin ikään tärkeää, että turvallisuusselvitysprosessissa henkilölle käytännössä myös kerrotaan hänen velvollisuudestaan ilmoittaa ulkomaansidonnaisuuksista.